

УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКІ ВІДНОСИНИ НОВІТНЬОЇ ДОБИ

Українська двостороння дипломатія новітньої доби розпочинається саме з Угорщини. За час, що минув, а це практично двадцять років, в українсько-угорських стосунках були періоди активної взаємодії, були часи значного скорочення політичного діалогу. Але незмінним залишався інтерес обох країн один до одного, бажання будувати стосунки на взаємовигідній, добросусідській основі.

Саме в цьому контексті особливо важливого значення набувають наукові розвідки взаємозв'язку минулих і сучасних стосунків України та Угорщини, розкриття суті основних змін, які відбулися у співробітництві двох країн після східного розширення ЄС. Це і є основною метою даного дослідження.

Аналіз актуальних праць і публікацій політологів та істориків України свідчить про те, що впродовж останніх років зростає кількість наукових досліджень із питань українсько-угорських відносин. Ґрунтовними є наукові видання вчених Інституту політичних та етнонаціональних досліджень НАН України, зокрема праці Ф.М. Рудича, де здійснено порівняльний аналіз трансформації політичних структур в країнах ЦСЄ. Найбільш вагомими політологічними публікаціями з цієї проблематики є колективна монографія «Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти»¹. Досить детально розглянуті ці питання в монографії Д.І. Ткача «Сучасна Угорщина в контексті суспільних трансформацій»². Логічним продовженням вивчення цієї тематики стали політологічні студії Є. Кіш про проблемні питання українсько-угорських відносин у контексті євроінтеграції³. Свій вклад у дослідження згаданої проблематики зробив Білан В.М. у своїй роботі «Українсько-угорське співробітництво: формування системи міждержавних відносин у 1990-х роках»⁴. Утім нині вкрай важливим виявився комплексний історико-політологічний підхід до аналізу міждержавних відносин України і країн Центральної Європи в

умовах поглиблення та поширення євроінтеграційного процесу. Саме це завдання автор спробує реалізувати у цій статті.

Угорщина велике значення надає добрим відносинам із сусідніми державами. І це цілком природно, оскільки прикордонні країни формують найближче зовнішньополітичне середовище, від ефективної взаємодії з яким безпосередньо залежать мир і стабільність по всій периферії кордонів будь-якої держави, її прогресивний внутрішній розвиток, безперешкодне й різноманітне спілкування із зовнішнім світом. Для України з перших кроків становлення незалежної держави надзвичайно важливо було встановити дружні, добросусідські відносини з усіма без винятку прикордонними країнами. Найбільше готовими до такої співпраці на той час виявилися угорці.

І на це впливали такі фактори.

Угорщина тривалий час потерпала від свого східного сусіда. Імперія – чи то Російська, чи то Радянська – була завжди загрозою державності Угорщини. З історичної пам'яті угорців ніхто не викреслить ролі Росії в придушенні революції 1848 р. та СРСР – у розгромі революції 1956 р. Тому коли з'явилася надія на те, що на східному кордоні імперія може поступитися місцем Україні, та ще такій державі, яка обирає демократичний, європейський шлях розвитку, то, певна річ, угорці доклали всіх зусиль для того, щоб сприяти перетворенню сподівань на реальність. Більшість угорських політиків та населення розуміють, що в реаліях сьогоденної Європи не варто розраховувати на повернення Угорщині територій, втрачених в результаті підписання Тріанонського мирного договору. Тому шлях до об'єднання угорської нації один, а саме: мовне, культурологічне єднання, що базується на збереженні національних традицій. Отже, Україна, на території якої проживає понад 160 тис. угорців, була визначена як країна, де існують найбільш сприятливі умови для духовного об'єднання угорців. Не випадково саме з Україною угорці першими підписали Декларацію про забезпечення прав національних

меншин та створили Змішану українсько-угорську комісію з питань забезпечення прав національних меншин, яка успішно діє понад сімнадцять років.

Як Україна, так і Угорщина є постсоціалістичними країнами, які магістральним шляхом розвитку визначили побудову демократичного суспільства на засадах ринкової економіки. Звичайно, спільна мета є доброю основою для взаємодії.

Обидві країни задекларували свої наміри щодо інтеграції в європейські та євроатлантичні структури. Угорщина надає постійну допомогу Україні в її європейських та євроатлантичних прагненнях.

Геополітичний фактор. Сусідні Україна та Угорщина належать до регіону країн Центральної та Східної Європи. Вони тісно пов'язані спільними інтересами у сфері безпеки в широкому розумінні цього поняття – від військової до екологічної. У розвитку економіки обох країн значне місце відводиться включенню їх у європейську мережу транспортних коридорів – автомобільних, залізничних та водних.

Економіки двох країн у соціалістичну добу були досить взаємопов'язані. І хоч після розпаду РЕВ Угорщина переорієнтувалася на економічне співробітництво із західними країнами, Україна для угорців залишилася досить привабливим партнером. Традиційно розвивається співробітництво прикордонних територій.

Відносини обох країн в історичному минулому не обтяжені конфліктами та проблематичними питаннями. Досить безхмарно розвиваються взаємовідносини і на сучасному етапі.

З більшості гострих міжнародних питань позиції України та Угорщини практично збігаються або дуже близькі. Це дає можливість зовнішньополітичним відомствам обох країн проводити узгоджену лінію як у міжнародних, так і в регіональних організаціях.

Завдяки цим та іншим факторам, виваженим, скоординованим і цілеспрямованим спільним зовнішньополітичним діям обох країн Україні та

Угорщині впродовж 90-х років вдалося створити основу цілісної системи взаємовигідного партнерства та добросусідських відносин. Вона охоплює весь комплекс українсько-угорського співробітництва у всіх без винятку сферах, а для її реалізації розроблено дієвий механізм координації діяльності двох держав як на двосторонньому рівні, так і на міжнародній арені.

Становлення новітньої історії українсько-угорських відносин пов'язане з докорінною перебудовою системи міжнародних відносин, визначальним геостратегічним чинником якої став розпад СРСР. Загалом, на нашу думку, становлення та розвиток зв'язків між обома державами залежали від комплексу тих завдань, які на тому чи іншому етапі ставило життя перед Україною та Угорщиною. За цими критеріями можна виокремити такі етапи сучасної історії розвитку українсько-угорських відносин.

Перший – середина 1989 р. – 24 березня 1992 р. Він був пов'язаний із надзвичайно великою зацікавленістю Угорщини щодо набуття Україною державного суверенітету. Історія становлення українсько-угорських відносин бере свій початок з кінця 1989 р., коли в Угорщину прибула українська делегація на чолі з міністром культури УРСР Ю. Олененком. Під час цього візиту вперше в сучасній історії України було підписано протокол про співробітництво двох країн у сфері культури. Цікаво, що посольство СРСР, яке на той період очолював І. Абоїмов, не звернуло уваги на цей знаковий, як засвідчило майбутнє, угорський крок. Дещо пильніше радянські дипломати відстежили візит у серпні 1990 р. до Будапешта делегації МЗС України на чолі з міністром А.М. Зленком. Українську делегацію в Угорщині прийняли на вищому рівні. Відбулися зустрічі з президентом А. Гьонцом, прем'єр-міністром Й. Анталлом, міністром закордонних справ Г. Єсенскі. Угорці вже тоді прагнули показати, що вони підтримують бажання України стати незалежною, суверенною державою, готові надати їй всіляку допомогу на цьому шляху.

У вересні 1990 р. Україну з офіційним візитом відвідав президент Угорщини А. Гьонц. Це був цільовий візит глави сусідньої держави до

України. Переговори з керівництвом України, парламентаріями відбувалися в теплій, конструктивній атмосфері.

Проривом у двосторонніх відносинах України з Угорщиною став візит голови Верховної Ради УРСР Л.М. Кравчука до Угорщини (30 травня – 1 червня 1991 р.), під час якого було підписано дев'ять двосторонніх документів, що заклали фундамент договірно-правової бази українсько-угорського співробітництва. Це, зокрема, Декларація про основи відносин між Україною та Угорською Республікою, Консульська конвенція, Декларація про принципи співробітництва щодо забезпечення прав національних меншин. Перші два документи практично де-юре визнавали Україну як незалежну державу.

Цікавим було те, що угорський дипломатичний протокол у першій та й, мабуть, останній раз зіштовхнувся з проблемою прийому делегації вищого рівня на чолі з головою парламенту. Не президента, не прем'єр-міністра, а саме спікера парламенту. Був ще один делікатний момент: реакція Радянського Союзу на рівень прийому української делегації, адже тут лідер був один — М. Горбачов, і тільки його потрібно було приймати з усіма відповідними почестями.

Угорці вийшли з цього становища, створивши особливий протокол для зустрічі Л. Кравчука. Замість парадної загальноприйнятої зустрічі на площі ім. Л. Кошута перед парламентом війська були вишикувані на летовищі. Над резиденцією і на автомобілі були встановлені прапори УРСР, але в місті їх не було. Українців влаштував і такий варіант, тому що їх уперше приймали за кордоном як представників самостійної держави.

Першому в історії новітньої України офіційному візиту голови Верховної Ради передувала складний переговорний процес. З українського боку делегацію очолював Б.І. Тарасюк – на той час начальник управління політичного аналізу та планування МЗС України, а з угорського – І. Монорі, начальник територіального управління, яке займалося співробітництвом з СРСР. Проблема полягала в тому, що хоч УРСР, згідно з Конституцією, мала

право на ведення зовнішньополітичної діяльності, але більшості ознак суверенної держави, а саме: міжнародно визнаних кордонів, громадянства, власного паспорта, дипломатичних представництв, армії тощо, не мала. Це надзвичайно ускладнювало хід переговорів, особливо коли йшлося про Консульську конвенцію та Декларацію про основи відносин між Україною та Угорською Республікою. Окрім того, шалений тиск на українську делегацію здійснював тодішній посол СРСР в УР І.П. Абоїмов. Цей досить відомий своєю жорсткістю як до радянських дипломатів, так і до угорців керівник дипломатичної місії робив усе для того, щоб у жодному з прийнятих документів не було зафіксовано хоча б найменших ознак визнання України де-факто незалежною державою.

Так, у пункті 9 Декларації про основи... йшлося про співробітництво в галузі безпеки. Це особливо розлютило посла, і він у запалі кричав на автора цих рядків: «Ви що там, хохли дурні, не розумієте, що робити? Яка безпека? Ви що вже незалежні?.. (далі йшла ненормативна лексика). Геть викиньте цей пункт».

Відповідний демарш Абоїмов зробив і в МЗС Угорщини.

Але всі спроби завадити започаткуванню українсько-угорських відносин були марними. Саме факт візиту в Угорщину делегації на найвищому рівні з України, переговори з президентом, прем'єр-міністром, головою Державних Зборів, підписані документи засвідчили визнання де-факто угорцями незалежності нашої держави ще за часів існування Радянського Союзу.

На початку грудня 1991 р. відбулася подія, яка також стала визначальною у становленні молоді української дипломатії. Одразу після оголошення результатів Всенародного референдуму Будапешт встановлює дипломатичні відносини з Україною, а 6 грудня Київ відвідала делегація Угорської Республіки на чолі з прем'єр-міністром Й. Анталлом. В урочистій обстановці в Маріїнському палаці було підписано Договір про основи добросусідства та співробітництва⁵ (підписаний 06.12.91 р.; ратифікований

українською стороною 01.07.92 р., угорською – 11.05.93 р.; обмін ратифікаційними грамотами відбувся 16.06.93 р.). Це був перший документ такого рівня, який підписала Україна. У той же день в Києві було відкрито посольство Угорщини, знову ж таки перше серед іноземних дипломатичних представництв.

Повертаючись до базового договору, потрібно відзначити, що в цьому документі було зафіксовано надзвичайно важливе положення про те, що «...сторони не мають і не будуть мати в майбутньому територіальних претензій одна до одної». У подальшому саме цей розділ Договору три дні дебатувався у Державних Зборах УР під час процедури ратифікації. Незважаючи на сильний опір опозиції, насамперед Незалежної партії дрібних господарів, парламент ратифікував цей документ.

Головний зміст суперечок полягав у тому, що цей пункт, на думку опонентів, назавжди позбавляв угорців надії на повернення територій, які їм належали до прийняття Тріанонської мирної угоди. Правих особливо дратувало те, що в Договорі було записано «...не будуть мати в майбутньому». Основним їхнім аргументом було те, що в міжнародно-правових документах немає майбутнього часу. Але завдяки здоровому глузду більшості депутатів договір дістав путівку в життя.

Принагідно зауважимо, що хоч візит високої угорської делегації, підписані документи створили умови для подальшого розвитку українсько-угорських відносин, однак відсутність посольства України в Будапешті, українських дипломатів робило марним надії на активізацію співробітництва обох країн. Розуміючи це, Київ у січні 1992 р. призначає тимчасово повіреного у справах України в Угорщині. 24 березня 1992 р. урочисто було відкрито посольство України в Угорщині, яке стало першим дипломатичним представництвом України за кордоном. Через десять років у вітальній телеграмі колективу посольства президент України Л.Д. Кучма писав: «Щиро вітаю із знаменною для української дипломатії ювілейною датою – 10 річницею відкриття першого посольства незалежної України за кордоном.

Переконаний, що посольство, яким напрацьовано великий досвід забезпечення національних інтересів України, і надалі гідно представлятиме нашу державу на міжнародній арені».

Другий етап тривав з квітня 1992 р. до березня 1999 р. Він характеризується динамічним розвитком українсько-угорських відносин у всіх сферах, наповненням їх конкретним змістом. Термін закінчення цього етапу, на наш погляд, пов'язаний зі вступом Угорщини в НАТО і виникненням нової геополітичної ситуації в регіоні ЦСЄ.

У 90-ті роки українсько-угорські відносини у політичній сфері розвивалися досить активно. У лютому 1993 р. відбувся офіційний візит президента України Л.М. Кравчука до Угорщини, під час якого було підписано новий пакет угод, що визначили пріоритетні напрями подальшого розвитку співробітництва двох держав. Серед них: угоди про економічне, науково-технічне та виробниче співробітництво, про передачу-прийом осіб через державний кордон, про пункти пропуску через державний кордон, про спрощений порядок перетинання державного кордону громадянами, які проживають у прикордонних областях⁶.

18–19 травня 1995 р. відбувся офіційний візит в Україну прем'єр-міністра Угорщини Дюли Хорна. 14–16 листопада 1996 р. відбувся офіційний візит президента УР А. Гьонца в Україну. 11–12 листопада 1997 р. відбувся офіційний візит прем'єр-міністра України В.П. Пустовойтенка до Угорської Республіки, у процесі якого були накреслені плани подальшого розвитку політичного та економічного співробітництва між Україною та Угорщиною⁷. 27–28 жовтня 1998 р. відбувся офіційний візит президента України Л.Д. Кучми до Угорської Республіки.

Регулярними були також і міжпарламентські зв'язки. У вересні 1994 р. під час перебування в Угорщині делегації Верховної Ради України на чолі з О.О. Морозом була підписана Угода про співробітництво між Верховною Радою України та Державними Зборами Угорської Республіки⁸. Завдяки цій угоді відносини між Верховною Радою України та Державними Зборами

Угорщини набули регулярного характеру. У кожному із парламентів були створені групи депутатів відповідно «Україна – Угорщина» та «Угорщина – Україна», українсько-угорські парламентські групи із захисту прав нацменшин, економічного співробітництва. На постійній основі здійснювався обмін текстами законодавчих актів, угорська сторона подарувала Верховній Раді комп'ютерну техніку.

Плідно розвивалися на другому етапі і відносини між міністерствами закордонних справ. Ще у вересні 1991 р. було підписано Протокол про консультації між міністерствами закордонних справ. Цей документ створив надійну основу для взаємодії зовнішньополітичних відомств обох країн. Щорічно відбуваються обміни візитами на рівні міністрів, заступників міністрів, начальників управлінь. Так, в останні роки другого етапу хроніка візитів мала такий вигляд. 27 квітня 1998 р. Угорщину з робочим візитом відвідав міністр закордонних справ України Б.І. Тарасюк. Характерно, що це був перший візит міністра після призначення його на цю посаду. 12 жовтня 1998 р. відбувся робочий візит в Україну міністра закордонних справ УР Я. Мартоні.

Третій етап українсько-угорського співробітництва розпочався в березні 1999 р. і тривав до травня 2004 р. Його початок пов'язаний зі вступом Угорщини до НАТО, а кінець – зі вступом країни в Європейський Союз. Його характерними рисами є насамперед спроба угорців переглянути стан українсько-угорських відносин з позиції членства країни в Альянсі та майбутнього членства в Союзі.

У 1999 р. українсько-угорські відносини в політичній сфері порівняно з попередніми роками розвивалися дещо уповільнено. 14–15 травня 1999 р. президент УР взяв участь у роботі шостої неформальної зустрічі глав держав Центральної Європи у Львові, під час якої відбулася розмова і обмін думками угорського президента з президентом України Л.Д. Кучмою. 10–11 вересня 1999 р. в Ялті президент УР А. Гьонц взяв участь у роботі міжнародної

конференції «Балто-Чорноморське співробітництво: до інтегрованої Європи XXI століття без розподільних ліній».

25–26 лютого 2000 р. відбувся офіційний візит в Україну прем'єр-міністра Угорської Республіки В. Орбана, якого прийняв президент України Л.Д. Кучма. Під час переговорів із прем'єр-міністром України В.А. Ющенком йшлося про розширення торговельно-економічного співробітництва між двома країнами. Були досягнуті домовленості щодо активізації роботи українсько-угорської Комісії з питань торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва, проведення зустрічей ділових кіл, бізнес-форумів⁹.

9 квітня 2001 р. відбулася робоча зустріч прем'єр-міністрів України та Угорщини в м. Ужгороді з метою ознайомлення з наслідками повені, що сталася в березні у Закарпатті. Враховуючи необхідність здійснення ефективних заходів із боротьби з повенями, за результатами зустрічі було підписано Спільну заяву і Протокол робочої зустрічі¹⁰.

У серпні 2001 р. Будапешт з офіційним візитом відвідав прем'єр-міністр України А. Кінах. У лютому 2002 р. Україну з офіційним візитом відвідав президент Угорщини Ференц Мадл. Під час зустрічі з президентом України Л. Кучмою було обговорено весь спектр двосторонніх відносин. Особливий наголос у процесі переговорів глава угорської держави зробив на становищі національних меншин, що проживають у двох країнах. За результатами візиту були підписані: спільна українсько-угорська концепція із захисту від повеней, міждержавні угоди про спрощений порядок перетинання українсько-угорського кордону, а також відбувся обмін ратифікаційними грамотами щодо угоди про взаємну правову допомогу. Під час саміту ЄС в Афінах у квітні 2003 р. відбулася зустріч президента України Л.Д. Кучми з прем'єр-міністром УР П. Меддеші.

19–21 травня 2003 р. відбувся офіційний візит в Україну делегації Державних Зборів Угорщини на чолі з головою Державних Зборів УР К. Сілі, який надав поштовх парламентському виміру двосторонньої співпраці.

Сторони дійшли згоди щодо необхідності активізації контактів на рівні парламентських комітетів і, зокрема, стосовно питань європейської інтеграції та міжнародної проблематики. К. Сілі запропонувала підготувати довгострокову стратегію взаємовідносин, яка містила б аспекти двостороннього співробітництва в усіх сферах.

У 1999 р. міністр закордонних справ України Б.І. Тарасюк двічі відвідав Угорщину: 6 травня для участі у 54-му засіданні комітету міністрів РС в Будапешті, під час якого мав переговори з міністром закордонних справ УР Я. Мартоні; 20–23 червня для участі в XVI Міжнародному семінарі НАТО. Крім того, в Будапешті відбулися консультації на рівні заступників начальників управлінь, а в Києві – на рівні начальників управлінь політичного аналізу та планування. 19–20 квітня 2000 р. Угорську Республіку з офіційним візитом відвідав міністр закордонних справ України Б.І. Тарасюк, який на місці повені на р. Тисі мав зустріч з прем'єр-міністром В. Орбаном. У рамках цього візиту відбулися консультації на рівні експертів із метою підготовки чергового засідання Змішаної комісії з питання торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва.

17–18 квітня 2001 р. відбувся офіційний візит в Україну міністра закордонних справ Угорської Республіки Я. Мартоні, за результатами якого було підписано Протокол про співробітництво між міністерствами закордонних справ України та Угорщини. Під час переговорів було обговорено широке коло питань двостороннього та багатостороннього співробітництва, окреслено подальші перспективи розвитку відносин між двома державами. Особлива увага була приділена економічній складовій двостороннього співробітництва з акцентом на необхідності активізації прикордонного та регіонального співробітництва¹¹.

20–21 лютого 2003 р. відбувся робочий візит міністра закордонних справ України А.М. Зленка в Угорщину, під час якого він взяв участь у засіданні Ради Карпатського Єврорегіону і провів переговори з міністром закордонних справ УР Л. Ковачем. Під час зустрічі угорська сторона вперше

висунула ідею створення Консультативної ради з питань європейської інтеграції за участю України і країн Вишеградської четвірки. Реалізація цієї ініціативи дала змогу створити механізм взаємних консультацій та запозичення Україною досвіду європейської інтеграції.

Регулярно тривали консультації представників обох країн в рамках ООН в контексті непостійного членства України в Раді Безпеки. (Довідково: під час виборів до складу непостійних членів РБ ООН на 2000–2001 рр. Будапешт підтримував кандидатуру Словаччини, а не України, що насамперед було пов'язане з активізацією угорсько-словацьких відносин після зміни уряду в СР). Слід зазначити, що робочі зустрічі проходили як на рівні представництв при ООН, так і в рамках регулярних консультацій між Україною та країнами Вишеградської групи. Угорщина підтримала участь української сторони в нараді політдиректорів країн В-4, що проходила 15 листопада 2000 року в м. Варшаві.

Продовженням угорської ініціативи щодо створення консультативної ради у форматі Україна – В-4 стала зустріч у червні 2003 р. глав держав країн Вишеградської четвірки у Словаччині, на яку було запрошено прем'єр-міністра України В.Ф. Януковича. За результатами зустрічі від імені президентів було заявлено, що після вступу до ЄС країни Вишеградської четвірки готові до співробітництва з Україною за формулою «4+1».

Четвертий етап українсько-угорського співробітництва припадає на початок членства Угорщини в Європейському Союзі (з 1 травня 2004 року) та продовжується до сьогодні. Він характеризується динамічним розвитком двосторонніх відносин у всіх сферах, передусім загальним підвищенням уваги з боку Угорщини до співробітництва з Україною у галузі європейської та євроатлантичної інтеграції.

10 лютого 2005 р. відбувся робочий візит прем'єр-міністра УР Ференца Дюрчана в Україну, під час якого угорська сторона підтвердила свою готовність надавати всебічну підтримку Україні на шляху європейської та євроатлантичної інтеграції. У рамках візиту сторони підписали Угоду між

Кабінетом Міністрів України і Урядом Угорщини про економічне співробітництво, Робочий план співробітництва між Міністерством культури і мистецтв України та Міністерством національної культурної спадщини УР на 2005–2008 рр. і Угоду про партнерство, співробітництво та науковий обмін між Київським торговельно-економічним університетом і Будапештським економічним інститутом.

13–14 липня 2005 р. під час офіційного візиту міністра закордонних справ України Б.І. Тарасюка до Угорщини були проведені його переговори з президентом УР Ф. Мадлом, прем'єр-міністром Ф. Дюрчанем та міністром закордонних справ Ф. Шомоді. Б.І. Тарасюк також виступив із доповіддю на щорічній нараді послів Угорщини. Було укладено протокол про консультації між МЗС України та УР на 2005–2006 рр.

31 серпня 2005 р. відбулась перша зустріч президента України В.А. Ющенко з президентом Угорщини Л. Шойомом (обраний на посаду 7 червня 2005 року), під час якої були обговорені питання двостороннього співробітництва.

Починаючи з 2006 р. двосторонні відносини між Україною та Угорщиною мають стабільно позитивний характер і позбавлені критичних проблемних компонентів. Набувають свого подальшого розвитку тенденції в системі українсько-угорських міждержавних відносин, а саме в контексті значної активізації співробітництва в галузі європейської та євроатлантичної інтеграції України, гуманітарного співробітництва, продовження динамічного зростання обсягів двостороннього торговельно-економічного співробітництва, а також пріоритетний розвиток прикордонного співробітництва.

Проблематика забезпечення прав національних меншин, європейська та євроатлантична інтеграція України, а також проблеми диверсифікації енергоносіїв були обговорені під час зустрічі президентів України та Угорщини 23 жовтня 2006 р., яка відбулась у рамках участі В.А. Ющенко у святкуванні 50-ї річниці Революції 1956 року.

10–11 липня 2007 р. відбувся державний візит президента України В.А. Ющенко в УР, під час якого було приділено окрему увагу питанням активізації українсько-угорського політичного, гуманітарного, економічного, енергетичного, транспортного співробітництва, розвитку інфраструктури на спільному кордоні, сприяння з боку Будапешта реалізації стратегічного курсу України на європейську та євроатлантичну інтеграцію, а також підтримки українських ініціатив у міжнародних організаціях. Крім цього, президенти домовились об'єднати свої зусилля з метою увічнення пам'яті жертв Другої світової війни, відомості про поховання яких до цього часу були засекречені КДБ СРСР і зберігалися в архівах СБУ, і підписали Українсько-Угорську декларацію «Спільна пам'ять заради майбутніх поколінь»¹².

Поглиблення співробітництва в енергетичній сфері та питання прикордонного співробітництва були в центрі уваги робочих зустрічей президента України В.А. Ющенко з прем'єр-міністром Угорщини Ф. Дюрчанем 14 січня 2007 р. та 27 липня 2007 р. у м. Мукачеве.

13 січня 2008 р. у м. Мукачеве пройшла робоча зустріч президента України В.А. Ющенко з президентом УР Л. Шойомом, у ході якої було акцентовано увагу на взаємодії в питаннях європейської та євроатлантичної інтеграції України, співробітництві у сфері забезпечення потреб національних меншин.

7–8 липня 2008 р. відбувся державний візит президента Угорської Республіки Л. Шойома в Україну. Під час переговорів сторони констатували високу динаміку політичного діалогу на найвищому рівні, узгодили конкретні кроки, спрямовані на подальше поглиблення двосторонньої співпраці в політичній, торговельно-економічній та гуманітарній сферах¹³.

28–29 квітня 2009 р. відбувся офіційний візит президента України В.А. Ющенко в Угорщину, у ході якого глави двох держав обговорили найбільш актуальні питання двостороннього співробітництва, зокрема у сфері енергетики, охорони навколишнього середовища, захисту довкілля Карпат та

прав національних меншин, а також підтримки європейської та євроатлантичної інтеграції України.

Широке коло питань українсько-угорського співробітництва, в першу чергу енергопостачання та використання значних транзитних можливостей двох країн, а також підтримки Угорщиною стратегічного курсу України в сфері європейської інтеграції було обговорено 6 березня 2007 р. під час офіційного візиту прем'єр-міністра України В.Ф. Януковича в Угорщину. У рамках візиту був підписаний План спільних дій між Кабінетом Міністрів України та Урядом Угорської Республіки на 2007 рік, який угорський прем'єр Ф. Дюрчань назвав унікальним документом, що не має аналогів в практиці угорської дипломатії¹⁴.

Активно розвивалося й міжпарламентське співробітництво. Під час офіційного візиту голови Державних Зборів Угорщини Каталін Сілі в Україну 12–13 вересня 2006 р. було домовлено розширити договірно-правову базу в сфері транспорту та інфраструктури кордону, активізувати міжпарламентське співробітництво, а також співпрацю у сфері культури та забезпечення потреб національних меншин. Створені національні групи міжпарламентської Комісії, готується до підписання Угода про співробітництво між Верховною Радою України та Державними Зборами Угорщини¹⁵.

Перспективи двосторонньої співпраці в сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України, актуальні питання транскордонної співпраці були обговорені під час зустрічей міністрів закордонних справ України та Угорщини. Зокрема, у ході візиту керівника зовнішньополітичного відомства Угорської Республіки К. Гьонц в Україну 23–24 листопада 2006 р. було підписано Меморандум щодо співробітництва між Міністерством закордонних справ України та Міністерством закордонних справ Угорської Республіки в імплементації Плану дій Україна – ЄС (із додатком до нього під назвою «Сфери співробітництва між українськими та угорськими міністерствами і відомствами на підтримку

європейських прагнень України та з метою допомоги в імplementації Плану дій Україна – ЄС»), а також План консультацій між МЗС України та МЗС Угорщини на 2007 рік.

18 вересня 2007 р. в Ужгороді відбулася робоча зустріч міністра закордонних справ України А.П. Яценюка з Міністром закордонних справ Угорщини К. Гьонц,

Співробітництво у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України є одним із найбільш успішних напрямів двосторонніх відносин. Помітна активізація позиції Угорщини у даній сфері спостерігалася протягом останніх трьох років.

УР традиційно підтримує європейську інтеграцію України та надання їй асоційованого статусу в ЄС. Відповідні положення закріплені в Європейській політичній стратегії Угорщини від 01.08.07, Стратегії міжнародних відносин УР від 27.02.08¹⁶.

Важливим у цьому контексті є як регулярний політичний діалог, так і виконання Меморандуму щодо співробітництва між Міністерствами закордонних справ України та УР в імplementації Плану дій Україна – ЄС із додатком до нього під назвою «Сфери співробітництва між українськими та угорськими міністерствами і відомствами на підтримку європейських прагнень України та з метою допомоги в імplementації Плану дій Україна – ЄС», який нараховує 65 пунктів. Більшість цих пунктів, які стосуються секторального співробітництва, було виконано протягом 2007 р.

Угорщина послідовно підтримує Україну в контексті роботи над новою посиленою угодою між Україною та ЄС, в переговорах про створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, питаннях подальшої лібералізації візового режиму для України.

Угорська Республіка підтримує ініціативи України щодо подальшої лібералізації візового режиму з ЄС, не заперечуючи навіть проти скасування візового збору.

Як позитив слід відзначити також і успішне застосування угорською стороною двосторонньої міжурядової угоди про правила місцевого прикордонного руху. Красномовним є також і те, що саме Угорщина першою із наших сусідів – країн ЄС уклала таку угоду з Україною (18.09.07).

Усвідомлюючи важливість цієї Угоди як для економічного співробітництва, так і для підтримання традиційних культурних та гуманітарних зв'язків мешканців прикордонних районів двох країн, а також з огляду на практичну відсутність негативного впливу застосування Угоди на міграційну та безпекову ситуацію в країні уряд Угорщини не планує вносити до неї зміни, незважаючи на негативний висновок ЄК в частині визначення глибини прикордонної смуги з угорської сторони кордону, а саме 50 км.

Угорщина і надалі активно сприяє зближенню нашої держави з Північноатлантичним альянсом. 21 квітня 2005 р. під час засідання КУН у Вільнюсі угорська сторона заявила про свою активну підтримку України в її планах набути членство в НАТО. Угорщина оцінила започаткування Інтенсифікованого діалогу між Україною та НАТО як значний крок у розвитку відносин Альянсу з Україною.

У рамках засідання Комісії Україна – НАТО 28 квітня 2006 р. в Софії Угорщина позитивно оцінила започаткування Інтенсифікованого діалогу між Україною та НАТО і висловила за можливість запрошення України до Плану дій щодо членства. У 2007 р. Будапешт підтримав пропозиції нашої країни щодо засідань КУН (26–27 квітня в Осло, 7 грудня в Брюсселі). За підсумками зустрічі міністрів закордонних справ у форматі В-4 + Україна + Швеція 23 квітня 2008 р. Угорщина підписала Спільну заяву міністрів закордонних справ країн Вишеградської четвірки, України та Швеції щодо подальшого розвитку співробітництва України з ЄС, а також Спільну заяву міністрів закордонних справ країн В-4 щодо підтримки євроатлантичних прагнень України, приєднання нашої держави до ПДЧ, практичної реалізацію рішень Бухарестського саміту НАТО та надання сприяння Україні в проведенні інформаційної кампанії щодо Альянсу.

Угорською стороною позитивно оцінюються рішення, прийняті під час Бухарестського саміту в квітні 2008 р., як такі, що дають можливість прогнозувати наявність еволюційної складової у відносинах України з НАТО, адже Україна отримала чіткий політичний сигнал щодо майбутнього членства в НАТО; грудневого міністерського засідання, де закладена можливість виведення процесу співробітництва Україна-НАТО на якісно новий рівень. Це, зокрема, здійснення співробітництва між Альянсом та Україною через Комісію Україна – НАТО, реалізацію Річних національних програм. Чіткий сигнал щодо членства України в НАТО підтверджено в підсумкових документах на ювілейному саміті в Страсбурзі-Келі 4–5 квітня 2009 р.

Угорська Республіка підтримала пропозиції України до Декларації про доповнення Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного Договору від 09 липня 1997 р., яка підписана 21 серпня 2009 р. і відображає зміни у відносинах між Україною та НАТО в контексті майбутнього членства нашої держави в Альянсі, формалізувала провідну роль Комісії Україна – НАТО у процесі поглиблення в Україні реформ, які реалізовуватимуться в рамках виконання Річних національних програм.

З метою передачі досвіду Угорщини у проведенні інформаційної кампанії щодо переваг членства в Альянсі, а також зі створення позитивного іміджу НАТО в суспільстві угорська сторона активно використовує Центр безпекової політики в м. Сегед (Південна Угорщина), на базі якого проводяться наукові дослідження, здійснюється навчання та розповсюдження наукових інформацій на тему НАТО і євроатлантичної інтеграції, проводяться семінари¹⁷. За сприяння МЗС та МО Угорщини, посольства України в Угорщині, у Центрі безкоштовно проходять навчання і українські громадяни, зокрема дипломати, представники органів державної влади та органів місцевого самоврядування України, журналісти. Загалом за останні п'ять років у Центрі безпекової політики організовано навчання близько 150

представників мас-медіа східних областей України, дипломатів МЗС України та представників інших міністерств і відомств. Під час згаданих навчань слухачі прослухали курси лекцій на «натівську» тематику, мали зустрічі з відповідальними офіційними чинниками НАТО, керівниками органів державної влади Угорщини.

Угорщина надала підтримку Україні також і щодо більш тісного залучення її до роботи в рамках Вишеградської четвірки. 11 липня 2005 р. у Будапешті міністр закордонних справ України Б.І. Тарасюк представляв Україну на зустрічі керівників зовнішньополітичних відомств країн В-4+2 (Австрія та Словенія). У рамках цієї зустрічі угорський міністр Ф. Шомоді передав Пам'ятну записку із пропозиціями щодо передачі угорського досвіду зі створення позитивного іміджу НАТО в суспільстві. Осередком цієї роботи має стати вищезгаданий Центр безпекової політики в м. Сегед. Треба зазначити, що до цього часу міністри закордонних справ України не запрошувалися до участі в таких зустрічах. Започаткування контактів у форматі В-4+Україна на рівні міністрів закордонних справ стало важливим політичним інструментом європейської та євроатлантичної інтеграції нашої держави.

Після вступу Угорщини до ЄС пріоритетного значення набула активізація прикордонного співробітництва, яке концентрується на реалізації конкретних спільних проєктів. Цьому сприяє здійснення «Ніредьгазької ініціативи», започаткованої у жовтні 2003 р., яка відіграє роль своєрідної лабораторії з передачі угорського досвіду євроінтеграції представникам України: місцевій владі та самоврядуванню, підприємцям та працівникам ЗМІ. Інструментом подальшого розвитку прикордонного співробітництва сторони вважають діяльність міжурядової українсько-угорської Комісії з питань прикордонного співробітництва, перше засідання якої відбулося 11 квітня 2006 р., друге – 22–23 березня 2007 р., третє – 10–11 квітня 2008 р.

24 червня 2006 р. було укладено Рамкову угоду між Закарпатською облдержадміністрацією та самоврядуванням області Саболч-Сатмар-Берег

про співробітництво в торговельно-економічній, науково-технічній та культурній сферах, що сприяє подальшому розвитку співпраці між прикордонними областями України та Угорщини.

Активно співпрацюють Україна та Угорщина в рамках Центральноєвропейської ініціативи (ЦЄІ). У саміті глав урядів країн-учасниць ЦЄІ, який відбувся 24 листопада 2006 р. у м. Тірані, Албанія, взяв участь прем'єр-міністр УР Ф. Дюрчань¹⁸. Угорщина підтримала ініціативу України щодо продовження терміну перебування на посаді заступника Виконавчого секретаріату Центральноєвропейської ініціативи М.А. Меленевського¹⁹. Наразі триває підготовка до Саміту глав урядів країн ЦЄЄ, який має відбутися 13 листопада 2009 р. у м. Бухаресті, Румунія.

Конкретний характер у сучасних умовах має українсько-угорське співробітництво в галузі культури, освіти і науки. Сторони надають важливого значення питанням забезпечення прав національних меншин, які проживають в Україні та Угорщині. Це питання традиційно є одним із пріоритетних питань двостороннього співробітництва. Воно обумовлено проживанням на території України (в основному в Закарпатській області) численної (156 тис. осіб) угорської національної меншини, а також в Угорщині – української меншини (понад 5 тис. осіб)²⁰.

Позитивні зрушення у цій сфері двосторонніх відносин забезпечуються роботою змішаної міжурядової українсько-угорської Комісії з питань забезпечення прав національних меншин, XIII засідання якої відбулося в Будапешті у липні 2007 р., XIV – в Ужгороді у вересні 2008 р. Наступне засідання планується провести наприкінці 2009 року в угорській столиці.

Між Україною та Угорщиною діє двостороння Міжурядова комісія з питань наукового та технічного співробітництва. VI засідання Комісії відбулося 25–26 квітня 2007 р. у Будапешті, VII засідання відбулося в Києві 10–11 лютого 2009 р.

Важливим елементом гуманітарної складової українсько-угорських відносин є відкриття щороку в Україні та Угорщині пам'ятників на

вшанування відомих особистостей та визначних дат в історії двох народів. Зокрема, під час свого державного візиту в Угорщину у липні 2007 р. президент України В.А. Ющенко разом зі своїм угорським колегою Л. Шоймом відкрили пам'ятник великому українському поету Тарасу Шевченку в Будапешті. Рівно через рік, у липні 2008 р., відповідно до домовленостей президентів України та Угорщини, на Верецькому перевалі встановлено пам'ятний знак на честь переходу угорськими племенами Карпат²¹.

Особливої уваги заслуговує відкриття на виконання домовленостей глав держав України та Угорщини 7 листопада 2008 р. у м. Брянці Луганської області міністрами оборони двох держав пам'ятного знаку військовополоненим та інтернованим громадянам Угорщини, які загинули у таборах НКВС на території України протягом 1944–1950 рр. Цим самим було започатковано втілення в життя Українсько-Угорської декларації «Спільна пам'ять заради майбутніх поколінь», підписаної 10 липня 2007 року у Будапешті у ході державного візиту президента України В.А. Ющенка до Угорської Республіки. Цей крок високо оцінений не лише в наших двох країнах, а й іншими державами Європи та світу.

На розвиток положень зазначеної Декларації завдяки зусиллям Посольства 25 липня 2009 р. вперше у новітній історії Угорщини в населеному пункті Вор'юлопош Ніртелекського міського органу самоврядування на місці колишнього накопичувального табору, де у 1939 році перебували понад 300 патріотів Карпатської України, відкрито пам'ятну дошку січовим стрільцям.

Наразі, на продовження реалізації положень Декларації, у с. Дерцен Мукачівського району Закарпатської області завершено роботи з будівництва Центрального інтернаціонального кладовища військовослужбовцям, партизанам та особам, інтернованим під час військових дій, яке названо меморіальним парком «Примирення за спільну Європу». Воно представляє

собою меморіальний пагорб та хрест. Відкриття зазначеного меморіального комплексу відбудеться незабаром²².

За сприяння Посольства України в УР завершено роботи зі встановлення в м. Києві пам'ятника Шандору Петефі, що також є підтвердженням високого рівня відносин між Україною та Угорщиною. Після відкриття пам'ятник видатному угорському поету та революціонеру Ш. Петефі прикрашатиме столицю України так само, як столицю Угорщини прикрашає пам'ятник великому українському Кобзареві Тарасу Шевченку. Водночас тривають роботи з виготовленню пам'ятної дошки, яка буде встановлена Посольством на стіні першої Дипломатичної місії УНР у м. Будапешті з нагоди 90-ї річниці проголошення Акта злуки Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки.

Позитивним моментом в українсько-угорських відносинах є те, що Угорщина стала однією з перших держав у Європі, парламент якої одноголосно підтримав Україну в справі засудження Голодомору в Україні 1932-1933 рр. як акту геноциду українського народу. Відповідну Постанову Державні Збори Угорщини одноголосно ухвалили 24 листопада 2003 р. Угорщина підтримала Спільну заяву по Голодомору країн-членів ОБСЄ 30 листопада 2007 р. у Мадриді. 25 січня 2008 р. Секретаріатом ПА РЄ була зареєстрована пропозиція до резолюції «Необхідність міжнародного засудження Голодомору в Україні 1932–1933 рр.», яку серед інших підтримала й Угорщина. 23 жовтня 2008 р. у ході засідання Європарламенту угорські депутати підтримали ухвалення резолюції щодо визнання Голодомору. 12 грудня 2008 р. Угорщина підписала офіційний документ 63-ї сесії Генеральної асамблеї ООН – Декларацію «Про вшанування 75-ї річниці Голодомору 1932–33 років в Україні». Ще одним яскравим підтвердженням підтримки Угорщиною зусиль України, спрямованих на донесення правди про Голодомор 1932–1933 рр. в Україні, стало проведення у вересні 2008 р. угорського етапу міжнародної поминальної акції «Незгасима свічка». Урочиста церемонія пройшла у приміщенні Державних Зборів Угорщини, де

спікер парламенту К. Сілі за присутності народних депутатів запалила свічку – символ солідарності угорського народу з народом України. Заступник голови Державних Зборів УР Ласло Мандур взяв участь у Міжнародному форумі в Києві, присвяченому 75-м роковинам Голодомору 1932–1933 рр. в Україні.

Важливою даниною вшануванню пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 рр. стало відкриття у Будапешті президентом України В.А. Ющенком 29 квітня 2009 р. пам'ятника жертвам Голодомору 1932–1933 рр. в Україні²³. Таким чином, Угорщина стала першою з європейських країн, столицю якої прикрасив пам'ятник на вшанування жертв цієї трагічної події в історії Українського народу.

Відносини між Україною та Угорщиною у сфері військового та військово-технічного співробітництва вважаються одним із чинників підтримки стабільності в регіоні та будуються відповідно до щорічного «Плану двостороннього співробітництва між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Угорської Республіки».

Після приєднання Угорщини у грудні 2008 р. до Шенгенської угоди кордон ЄС фактично перемістився до державного кордону з Україною. На даний період підрозділами прикордонної поліції УР забезпечується охорона майже 1200 км кордону Євросоюзу, частина якого межує з державним кордоном України. У зв'язку з цим залишається актуальною міжнародна співпраця правоохоронних органів України та Угорщини у боротьбі з контрабандою наркотиків, нелегальною міграцією та незаконною торгівлею людьми, іншими проявами транснаціональної злочинності.

Угорщина є традиційним економічним і торговельним партнером України. Щорічно понад три тисячі угорських підприємств укладають торговельні контракти з українськими партнерами. На даний час в Україні діє 429 підприємств за участю угорського капіталу, з яких 280 – спільні. В обсязі експортованих Угорщиною в Україну товарів спостерігається регулярне збільшення кількості фармацевтичної продукції і медичного устаткування.

Водночас практично незмінним залишається рівень експорту засобів захисту рослин, електроустаткування та продукції електронної промисловості. З України Угорщина традиційно імпортує енергоносії, органічні речовини, мінеральні добрива, сировину і продукцію чорної металургії, продукцію машинобудування (верстати й устаткування), деревину і продукцію з неї.

Одним із важливих чинників, який мав позитивний вплив на становлення українсько-угорських торговельно-економічних відносин, стало підписання 25 лютого 2003 р. під час засідання Робочої групи з розгляду заяви України про вступ до СОТ Протоколу з доступу до ринків товарів та послуг між Україною та Угорщиною. Постійно діють та проводять спільні засідання українсько-угорські міжурядові Комісії з питань торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва.

Зовнішньоторговельний оборот між Україною та Угорщиною характеризується тенденцією динамічного росту. За товарообігом України з іноземними державами Угорщина займає 7–8 місце серед усіх країн світу і 7 місце серед країн Європи. Важливою характеристикою двостороннього товарообігу є те, що обсяг експорту збільшується випереджаючими темпами порівняно з імпортом (табл. 1).

Таблиця 1. Товарообіг з Угорщиною за даними Держкомстату України (млн дол. США)* за роками

* Джерело: www.ukrstat.gov.ua

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Імпорт	172,0	188,9	270,0	362,3	647,9	802,2	1240,9	1282,6
Експорт	468,5	525,2	849,8	807,6	690,7	946,1	1235,1	1367,1
Товарообіг	640,5	714,1	1119,8	1169,9	1338,6	1748,3	2467,0	2549,7
Сальдо	296,5	336,3	579,8	445,3	42,8	143,9	- 5,8	84,5

Характерним для експортних поставок товарів з України до Угорщини протягом останніх років є встановлення стабільної експортної номенклатури товарних груп: радіоелектронна продукція, електроенергія, продукція приладобудування, проводи та кабелі, лісоматеріали, вуглеводні циклічні та ациклічні, полімери етилену, руди та концентрати, і обсяги поставок цих

товарних груп із кожним роком зростають. Стабільно високим є інтерес угорської сторони до товарів українського виробництва, про що свідчить значна кількість запитів угорських підприємців щодо бажання придбати українські товари та намірів розмістити спільне виробництво в Україні. Потенціал українського експорту досить високий. За наявності сприятливої кон'юнктури ринку є можливість щорічно нарощувати експорт в Угорщину щонайменше на 100–150 млн доларів США.

У структурі імпорту з Угорщини домінують такі товарні позиції: схеми інтегровані електронні, лікарські засоби, полімери етилену, продукція приладобудування, органічної та нафтохімії, легкові автомобілі, кабельно-провідникова та паперова продукція. Зберігається тенденція його розвитку і поглиблення, що відбувається переважно за рахунок активних зусиль угорської сторони, яка останнім часом значно закріпила свої позиції на українському ринку завдяки успішній реалізації стратегії щодо посилення експортної політики.

Значна увага приділяється можливостям залучення угорських інвестицій в економіку України, зокрема у сфері вирощування енергетичних рослин, переробки біомаси рослинного походження на паливні гранули та брикети, виробництва біопалива, а також розвитку співробітництва у сфері розвитку біоенергетики. У Закарпатській області започатковано проект «Дослідження комплексного використання біомаси у спільному прикордонному регіоні», який здійснюється за фінансової підтримки Євросоюзу у рамках Програми Сусідства Європейського Союзу «Угорщина – Словаччина – Україна».

За даними Держкомстату України, обсяг прямих іноземних інвестицій з Угорщини станом на кінець 2008 року склав 595,5 млн дол. США, що становить 1,7% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій, вкладених в економіку України. У 2008 році надійшло прямих угорських інвестицій на суму 184,3 млн. дол. США²⁴.

На даний час в Україні діє 1081 підприємство за участю угорського капіталу, більшість – спільні. До найбільших угорських інвесторів слід зарахувати такі компанії, як уже згаданий банк «ОТП», фармацевтичний завод «Гедеон Ріхтер», хімічне підприємство «Паннонпласт», сільськогосподарське підприємство «Баболна», таропакувальне підприємство «Дунапак-Україна» та аграрну виробничо-торговельну компанію «Сабольч Габона».

Обсяг прямих інвестицій з України в Угорську Республіку становить лише 92,1 тис. дол. США. Проте в Угорщині діє український капітал в сумі понад 1 млрд дол., що надійшов від іноземних компаній консорціуму корпорації «Індустріальний Союз Донбасу» та швейцарської компанії Dufenco International Trading Holding Ltd. Викладене свідчить про динамічний розвиток українсько-угорських торговельно-економічних відносин останніми роками. Сторонам вдалося вдосконалити договірно-правову базу, суттєво збільшити товарообіг, оптимізувати його структуру та забезпечити позитивне сальдо у взаємній торгівлі, активізувати інвестиційні процеси.

Говорячи про історичний підсумок українсько-угорських відносин новітньої доби наголосимо на тому, що двостороннє співробітництво справді наблизилося до можливого за цих історичних обставин рівня добросусідства, дружби та взаємовигідної взаємодії. До беззаперечних позитивів і досягнень співпраці України та Угорщини розпочинаючи з 90-го року належить те, що створено стійку систему міждержавних відносин на всіх рівнях. Це, зокрема, регулярні візити, переговори, консультації на рівні президентів, глав урядів, парламентів, міністерств, відомств, зустрічі керівників органів місцевого самоврядування, представників громадських організацій, інтелігенції тощо.

Зазначимо, що українсько-угорські відносини на сучасному етапі продовжують збагачуватися новими напрямками, видами і формами співробітництва. Водночас проблеми і невирішені питання, які є в цих відносинах, за певних обставин можуть негативно вплинути на їхній подальший розвиток. Розглянемо деякі з них.

Це передусім проблема угорської меншини, що проживає в Україні, зокрема в контексті забезпечення їхніх освітніх потреб. Дуже важливим для угорської меншини в Україні є питання продовження для випускників навчальних закладів України з угорською мовою навчання практики перекладу угорською мовою тестових завдань незалежного оцінювання знань випускників. Під час перебування з офіційним візитом в Угорщині у квітні 2009 р. президент України В.А. Ющенко дав доручення розглянути це питання на рівні фахівців, зокрема міністерств освіти і науки двох країн, а також експертів Змішаної українсько-угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин з тим, щоб знайти компромісне рішення.

До питань прикордонного співробітництва, які потребують вирішення, належать: завершення переговорного процесу з угорською стороною щодо зміни статусу діючих пунктів пропуску через українсько-угорський державний кордон; активізація роботи щодо вироблення спільних проектів прикордонного співробітництва. Зокрема, на початковому етапі це міг би бути розвиток інфраструктури пункту пропуску «Лужанка – Берегшурань» із будівництвом об'їзних шляхів в обхід м. Берегово, а також проект щодо будівництва мосту через староріччя р. Тиси в обхід с. Вилोक (КПП «Вилोक-2») для вантажного автотранспорту; прискорення відкриття додаткових пунктів пропуску на українсько-угорському кордоні для здійснення автомобільних пасажирських сполучень; започаткування переговорного процесу з підготовки до підписання угоди щодо спорудження гідротехнічної споруди (річкового порту) на українському березі р. Тиси в районі м. Чоп та Конвенції між Україною, Угорщиною та Сербією про режим судноплавства на р. Тисі.

Найважливішими завданнями у реалізації інтересів України у відносинах з УР є подальше підтримання високої динаміки українсько-угорського діалогу на всіх рівнях; активне продовження консультацій з питань європейської інтеграції, забезпечення послідовної і дієвої підтримки Угорщиною євроінтеграційних і євроатлантичних прагнень України;

активний розвиток міжрегіонального і транскордонного співробітництва, зокрема в рамках Карпатського єврорегіону; забезпечення послідовного збільшення товарообороту між Україною і Угорщиною, збереження позитивних тенденцій у його формуванні, врегулювання механізму торговельних обмежень між двома країнами; активізація співробітництва у сфері забезпечення прав національних меншин — української в Угорщині та угорської в Україні; посилення інформаційної роботи та забезпечення подальшого формування позитивного іміджу України в Угорщині.

Ткач Дмитро Іванович,
професор, доктор політологічних наук,
Надзвичайний і Повноважний
Посол України в Угорській Республіці

¹ Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти: [Кол. моногр.] / За ред. Ф.М. Рудича. – К.: МАУП, 2002.

² Ткач Д.І. Сучасна Угорщина в контексті суспільних трансформацій: Монографія / Ін-т політ. і етнонац. дослідж. НАН України. – К.: МАУП, 2004.

³ Кіш Є. Три доміанти в політичній палітрі Угорщини // Стратегічна панорама. – 1999. – № 1–2. – С. 85–99; Кіш Є. Політична трансформація в Угорщині в контексті загальноєвропейської інтеграції на зламі тисячоліть // Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний та прикладний аспекти: [Кол. моногр.] / За ред. Ф.М. Рудича. – С. 293–308

⁴ Білан В.М. Українсько-угорське співробітництво: формування системи міждержавних відносин у 1990-х роках. – Рукопис.

⁵ Україна: утвердження незалежної держави 1991–2001. – К.: Альтернативи, 2001.

⁶ Голос України. – 1993 – 2 листопада.

⁷ Урядовий кур'єр. – 1997. – 12 грудня.

⁸ Népszabadság. – 2000. – 02.26.

⁹ Népszabadság. – 2001. – 04.09.

-
- ¹⁰ Голос України. – 1994. – 9 жовтня.
- ¹¹ Népszabadság. – 2001. – 04.18.
- ¹² День. – 2007. – 12 липня.
- ¹³ Офіційний веб-сайт Канцелярії Прем'єр-міністра Угорщини www.miniszterelnok.hu.
- ¹⁴ Там само.
- ¹⁵ Часопис Товариства української культури в Угорщині «Громада», № 5 (91), вересень – жовтень 2007 року.
- ¹⁶ Офіційний веб-сайт МЗС УР www.kum.hu, розділ «Зовнішня політика».
- ¹⁷ Часопис Товариства Української культури в Угорщині «Громада», № 5 (91), вересень – жовтень 2007 року.
- ¹⁸ Архів ПУ в УР, справа 186/1 «Центрально-європейська ініціатива», 2006 рік.
- ¹⁹ Архів ПУ в УР, справа 186/1 «Центрально-європейська ініціатива», 2008 рік.
- ²⁰ Закарпаття – багатонаціональний край. – Ужгород: Відділ у справах національностей обласної державної адміністрації, 2009. – С. 5.
- ²¹ Електронна версія газети «Kárpáti igaz szó». – 2008.
- ²² Архів ПУ в УР, справа 544, 2009 рік
- ²³ Magyar Nemzet. – 2009. – 04.29, 04.30.
- ²⁴ Держкомстат України www.ukrstat.gov.ua.